

Ακαδημαϊκές δημοσιεύσεις ανοικτής πρόσβασης: Ωφέλειες και κίνδυνοι

Το παρόν κείμενο ανακοίνωσης παρουσιάστηκε στο:

31ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών – 22-24/10/2025

Ιωάννινα

Βιβλιογραφική αναφορά ανακοίνωσης στα ελληνικά & αγγλικά:

- Πολυμεράκη, Φ. & Ζωντανός, Κ. (2025). Ακαδημαϊκές δημοσιεύσεις ανοικτής πρόσβασης: Ωφέλειες και κίνδυνοι. *31ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*. Ακαδημαϊκή ευημερία, ελευθερία και ακεραιότητα: Από το AB στο AI, Ιωάννινα. <https://olympias.lib.uoi.gr/jspui/handle/123456789/39352>
- Polymeraki, F., & Zontanos, K. (2025). Open Access Academic Publications: Benefits and Risks. *31st Panhellenic Academic Libraries Conference*. Academic Well-being, Freedom, and Integrity: From AB to AI, Ioannina. <https://olympias.lib.uoi.gr/jspui/handle/123456789/39352>

Περιεχόμενα ηλεκτρονικού αρχείου:

- Πλήρες κείμενο εργασίας / full-text in Greek
- Στοιχεία ανακοίνωσης στην ελληνική γλώσσα
- Conference paper's details in English

Για φιλικότερη πλοήγηση συνιστάται εμφάνιση του δυναμικού παραθύρου περιήγησης (επικεφαλίδων/σελιδοδεικτών).

Το περιεχόμενο διατίθεται **ελεύθερα** με άδεια χρήσης: Creative Commons Attribution CC **BY-NC-ND** 4.0 International License

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Πλήρες κείμενο εργασίας / full-text in Greek

Εισαγωγή

Η ταχεία εξέλιξη της τεχνολογίας έχει μετασχηματίσει ριζικά τον τρόπο με τον οποίο οι ερευνητές επικοινωνούν και μοιράζονται τα επιστημονικά τους αποτελέσματα. Σε αυτό το πλαίσιο, η **Ανοικτή Πρόσβαση (Open Access)** αναδείχθηκε ως ένα κυρίαρχο μοντέλο, με στόχο να καταστήσει την επιστημονική γνώση ελεύθερα προσβάσιμη σε όλους, χωρίς οικονομικούς ή νομικούς περιορισμούς (Suber, 2012). Αυτή η μετάβαση από το παραδοσιακό συνδρομητικό μοντέλο έφερε μαζί της τόσο σημαντικές ευκαιρίες όσο και νέες προκλήσεις, διαμορφώνοντας ένα πολύπλοκο τοπίο στην επιστημονική επικοινωνία.

Η **Ανοικτή Πρόσβαση** ορίζεται ως η πρακτική της παροχής **ελεύθερης, άμεσης, και μόνιμης πρόσβασης** σε ψηφιακό επιστημονικό περιεχόμενο. Σύμφωνα με τις βασικές της αρχές, οι ερευνητικές δημοσιεύσεις, τα δεδομένα και το εκπαιδευτικό υλικό πρέπει να είναι διαθέσιμα σε οποιονδήποτε, χωρίς κόστος, επιτρέποντας την ανάγνωση, τη λήψη, την αντιγραφή, τη διανομή και την αναζήτησή τους. Το μοντέλο αυτό έρχεται σε άμεση αντίθεση με το παραδοσιακό, όπου η πρόσβαση στα επιστημονικά περιοδικά είναι δυνατή μόνο μέσω ακριβών συνδρομών που πληρώνουν συνήθως οι βιβλιοθήκες των πανεπιστημίων (Alberton κ.α., 2025). Ουσιαστικά, η Ανοικτή Πρόσβαση επιδιώκει να ξεπεράσει τα οικονομικά εμπόδια που περιορίζουν τη διάχυση της γνώσης.

Σήμερα, η επιστημονική επικοινωνία χαρακτηρίζεται από πολλαπλές τάσεις που επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι ερευνητές δημοσιεύουν και αξιολογούνται. Πέρα από την Ανοικτή Πρόσβαση, παρατηρείται η άνοδος των **προεκδόσεων (preprints)** (Bourne, Polka, Vale, & Kiley, 2017), η χρήση ερευνητικών αποθετηρίων (Peters, Kraker, Lex, Gumpenberger, & Gorraiz, 2016), καθώς και η εμφάνιση εναλλακτικών μετρήσεων απήχησης (**altmetrics**) (Priem, Taraborelli, Groth, & Neylon, 2012). Ταυτόχρονα, η ψηφιοποίηση και η

παγκοσμιοποίηση έχουν ενισχύσει την **ποσοτική αξιολόγηση** των ερευνητών, με δείκτες όπως ο αριθμός των δημοσιεύσεων και των αναφορών (**citations**) να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην ακαδημαϊκή εξέλιξη.

Η Ανοικτή Πρόσβαση, παρά τις ευγενείς της προθέσεις, παρουσιάζει μια διττή φύση.

Ευκαιρίες:

- **Ενισχυμένη διάχυση της γνώσης:** Δίνει τη δυνατότητα σε ερευνητές, φοιτητές και το ευρύ κοινό από κάθε γωνιά του πλανήτη να έχουν πρόσβαση σε επιστημονικές πληροφορίες, επιταχύνοντας έτσι την έρευνα και την καινοτομία.
- **Αυξημένη αναγνωρισιμότητα και απήχηση ερευνητικού έργου:** Οι δημοσιεύσεις ανοικτής πρόσβασης τείνουν να λαμβάνουν περισσότερες αναφορές, καθώς είναι πιο εύκολα προσβάσιμες.
- **Προώθηση της συνεργασίας:** Διευκολύνει την παγκόσμια συνεργασία, καθώς οι ερευνητές μπορούν να έχουν πρόσβαση στις εργασίες των συναδέλφων τους χωρίς οικονομικούς περιορισμούς.

Απειλές:

- **Κόστος Δημοσίευσης:** Σε πολλά μοντέλα Ανοικτής Πρόσβασης, το κόστος δημοσίευσης μετατίθεται από τον αναγνώστη στον συγγραφέα, μέσω των λεγόμενων **τελών διαδικασίας δημοσίευσης (Article Processing Charges - APCs)**. Αυτό μπορεί να δημιουργήσει οικονομικά εμπόδια για ερευνητές που δεν έχουν πρόσβαση σε χρηματοδότηση.
- **Εμφάνιση Αρπακτικών Εκδοτών (Predatory Publishers):** Η Ανοικτή Πρόσβαση έχει οδηγήσει στην εμφάνιση εταιρειών που εκμεταλλεύονται το μοντέλο των APCs, δημοσιεύοντας εργασίες με ελάχιστο ή καθόλου ποιοτικό έλεγχο (peer review) και αμφίβολη αξιοπιστία.

- **Προβλήματα αξιολόγησης:** Η απουσία αυστηρού ελέγχου σε ορισμένα περιοδικά μπορεί να υπονομεύσει την ποιότητα και την αξιοπιστία της επιστημονικής βιβλιογραφίας.

Συνεπώς, ενώ η Ανοικτή Πρόσβαση αποτελεί ένα κρίσιμο βήμα προς την ελευθερία της γνώσης, το μοντέλο της βρίσκεται σε μια διαρκή εξέλιξη, αντιμετωπίζοντας συνεχώς ζητήματα βιωσιμότητας και αξιοπιστίας.

Βιβλιογραφική επισκόπηση

Η ακαδημαϊκή εκδοτική παραγωγή διεθνώς αντιμετωπίζει προκλήσεις που υφίστανται δεκαετίες. Οι απόψεις των φορέων για τα πλεονεκτήματα, τις αδυναμίες και τις βελτιώσεις του μοντέλου Ανοικτής Πρόσβασης (ΑΠ) δεν συγκλίνουν. Η εκμετάλλευση από μεγάλους εκδοτικούς οίκους, τα άνισα θεσμικά πλαίσια που αποκλείουν πολλούς ερευνητές και η εμφάνιση αρπακτικών περιοδικών που λειτουργούν με γνώμονα μόνο το κέρδος, υπονομεύουν τους αρχικούς στόχους της ΑΠ.

Η δημοσίευση σε επιστημονικά περιοδικά, με αξιολόγηση από ομότιμους (peer review), παραμένει η κυρίαρχη μορφή επικοινωνίας αποτελεσμάτων. Η αξιολόγηση των ερευνητών βασίζεται σε μετρήσιμους δείκτες, όπως αριθμός δημοσιεύσεων, ποιότητα περιοδικών και citations, που αντικατοπτρίζουν την επιστημονική τους απήχηση. Μελέτες δείχνουν ότι οι δημοσιεύσεις σε Ανοικτή Πρόσβαση δέχονται πιο ποικίλες παραπομπές από διαφορετικά ιδρύματα και επιστημονικά πεδία, ενισχύοντας τη διάχυση της γνώσης (Huang, Zhang, Xu, & Wang, 2024).

Οι ερευνητές πρέπει να δημοσιεύουν σε αξιόπιστα περιοδικά, συνήθως καταγεγραμμένα σε Web of Science ή Scopus, για να διατηρήσουν την ακαδημαϊκή τους θέση. Οι παγκόσμιες πανεπιστημιακές κατατάξεις έχουν ενισχύσει τη σημασία της ερευνητικής επίδοσης.

Σύμφωνα με τον Smith (2023), η Ανοικτή Επιστήμη ωφελεί τόσο την κοινωνία όσο και τους ίδιους τους ερευνητές. Ωστόσο, η εμφάνιση αρπακτικών

περιοδικών υπονομεύει αυτά τα οφέλη. Τα αρπακτικά περιοδικά εκμεταλλεύονται τη χρυσή οδό της ΑΠ για κέρδος μέσω των APCs, ενώ η κρίση από ομότιμους είναι ελλιπής ή ανύπαρκτη. Αυτό επιτρέπει τη γρήγορη δημοσίευση χωρίς εγγυήσεις ποιότητας, ενώ η έλλειψη ενημέρωσης οδηγεί πολλούς ερευνητές να συμβάλλουν ακούσια ή εκούσια στη νομιμοποίηση και ενίσχυση αυτών των περιοδικών.

Μεταξύ των κριτηρίων που έχουν προταθεί (Oviedo-García, 2021) για τον εντοπισμό των αρπακτικών περιοδικών περιλαμβάνονται τα παρακάτω:

- **Ομοιότητα των τίτλων με τους τίτλους ήδη καθιερωμένων έγκριτων περιοδικών:** π.χ. Cells (MDPI) – Cell (Elsevier), Cancers (MDPI) – Cancer (Wiley), Polymers (MDPI) – Polymer (Elsevier), Animals (MDPI) – Animal (Cambridge University Press), Genes (MDPI) – Gene (Elsevier).
- **APCs:** Συνήθως το κόστος δημοσίευσης είναι μικρότερο του κόστους δημοσίευσης σε καθεστώς ανοικτής πρόσβασης σε καθιερωμένα περιοδικά.
- **Συχνότητα έκδοσης:** Παρατηρείται το φαινόμενο ακανόνιστης συχνότητας ή τακτικής συχνότητας με την επιπλέον έκδοση δεκάδων ή και εκατοντάδων ειδικών τευχών (special issues). Πολύ συχνά παρατηρούνται υπερμεγέθη περιοδικά που δημοσιεύουν πάνω από 3.000 άρθρα τον χρόνο. Το περιοδικό International Journal of Molecular Sciences (MDPI) εκδίδει περισσότερα από 3.000 ειδικά τεύχη το χρόνο.
- **Μέγεθος συντακτικής επιτροπής (editorial board):** Παρατηρούνται συντακτικές επιτροπές που περιλαμβάνουν μερικές εκατοντάδες μέλη προερχόμενα ως επί το πλείστον από αναπτυσσόμενες χώρες. Η συντακτική επιτροπή του περιοδικού Sustainability (MDPI) απαρτίζεται από περισσότερα από 1.100 μέλη.
- **Η διαδικασία ομότιμης κρίσης:** Η διαδικασία ομότιμης κρίσης είναι ιδιαίτερα σύντομη. Το 2019, το περιοδικό Sustainability (MDPI) δημοσίευσε 7.414 άρθρα με το χρόνο που μεσολαβούσε από την υποβολή μέχρι την πρώτη κρίση να κυμαίνεται από 14 έως 18 μέρες.

- **Συντελεστής απήχησης και αυτοαναφορές:** Όλα τα περιοδικά έχουν αυτοαναφορές (αναφορές σε άλλα άρθρα του ίδιου περιοδικού) ενώ όμως οι αυτοαναφορές στην WoS κυμαίνονται μεταξύ 0 έως 15%, το ποσοστό αυτοαναφορών στα αρπακτικά περιοδικά συνήθως υπερβαίνει το 25%. Επίσης παρατηρούνται εξαιρετικά υψηλά επίπεδα αυτοαναφορών μεταξύ των περιοδικών του ίδιου εκδοτικού οίκου, π.χ. στο περιοδικό Electronics (MDPI) παρατηρείται ποσοστό αναφορών σε περιοδικά του εκδοτικού οίκου 56,94%.
- **Επιθετικό μάρκετινγκ:** Ερευνητές κατακλύζονται με spamms που τους καλούν να δημοσιεύσουν, να γίνουν κριτές ή επιμελητές σε αρπακτικά περιοδικά. Πολλές φορές υποψήφιοι διδάκτορες ή ακόμα και μεταπτυχιακοί φοιτητές καλούνται να αναλάβουν την επιμέλεια ειδικών τευχών. Προσφέρονται εκπτωτικά vouchers για μειωμένα APCs κλπ.

Στην έρευνα των Δεργιαδέ κ.α (2024) διαπιστώνεται ότι, μετά το 2018, περιοδικά με χαρακτηριστικά που παραπέμπουν σε αρπακτικές πρακτικές έχουν αποκτήσει αξιοσημείωτη παρουσία στην ελληνική επιστημονική παραγωγή. Το φαινόμενο αυτό φαίνεται να τροφοδοτείται από δύο κύριες κατευθύνσεις. Από τη μία πλευρά, η πίεση που υφίστανται οι ερευνητές και τα πανεπιστήμια να αυξάνουν συνεχώς τον αριθμό των διεθνών τους δημοσιεύσεων, συχνά χωρίς την ανάλογη έμφαση στην ποιότητα, δημιουργεί έδαφος για λύσεις που υπόσχονται «εύκολη» και «ταχεία» δημοσίευση. Από την άλλη, η εντυπωσιακή επέκταση του αριθμού τέτοιων περιοδικών καλύπτει ακριβώς αυτή τη ζήτηση, ενισχύοντας τον φαύλο κύκλο.

Ο έντονος ανταγωνισμός για ακαδημαϊκές θέσεις, προαγωγές και χρηματοδοτήσεις από προγράμματα, σε συνδυασμό με την ελλιπή αξιολόγηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων, λειτουργούν ως ισχυροί παράγοντες που ωθούν τους επιστήμονες προς τέτοιες επιλογές. Παράλληλα, η αριθμοκεντρική λογική με την οποία τα ιδρύματα αποτιμούν το έργο τους –μια λογική που επηρεάζει τόσο την κρατική τους χρηματοδότηση όσο και τη θέση τους στις διεθνείς κατατάξεις– συχνά οδηγεί σε πολιτικές που δεν αποτρέπουν αλλά,

αντίθετα, ενδέχεται να ενισχύουν την προσφυγή σε περιοδικά αμφίβολης ποιότητας.

Ο Dudley (2021) επισημαίνει ότι το μοντέλο των APCs έχει επιβαρύνει σημαντικά όσους ερευνητές είχαν επωφεληθεί από την ανάπτυξη της ανοικτής πρόσβασης. Τα οικονομικά αυτά εμπόδια ωθούν μερίδα επιστημόνων σε «δευτερεύοντα» περιοδικά, γεγονός που τελικά αποδυναμώνει τη φήμη των δημοσιεύσεων. Με τον τρόπο αυτό, ενισχύεται το χάσμα ανάμεσα σε ερευνητές που δραστηριοποιούνται σε πλουσιότερα περιβάλλοντα και σε εκείνους που εργάζονται σε πιο περιορισμένες συνθήκες, υπονομεύοντας την αρχή της γνώσης ως κοινού και ισότιμα προσβάσιμου αγαθού.

Τα αποτελέσματα της έρευνας των Elliott et al. (2022) έδειξαν ότι περισσότεροι από οκτώ στους δέκα συμμετέχοντες θεωρούν τις αρπακτικές πρακτικές ήδη σοβαρό πρόβλημα ή σε ανοδική πορεία στη χώρα τους, με κίνδυνο να διεισδύσουν και να υπονομεύσουν την έρευνα εάν δεν αντιμετωπιστούν.

Σύμφωνα με τον Frank (2023) η πρόταση που κερδίζει ολοένα έδαφος είναι η ενίσχυση της διεθνούς πολιτικής, ώστε να περιοριστούν οι ολιγοπωλιακές πρακτικές και η ανεξέλεγκτη αύξηση κόστους. Παράλληλα, προτείνονται δράσεις όπως: η ουσιαστικότερη κατάρτιση των ερευνητών — με την καθοδήγηση βιβλιοθηκονόμων που διαθέτουν εξειδικευμένες γνώσεις σε δείκτες ποιότητας περιοδικών και στον εντοπισμό αθέμιτων πρακτικών· και η παροχή περισσότερων κινήτρων για ποιοτική αξιολόγηση και υποστήριξη από ομότιμους, ιδίως μέσω μη κερδοσκοπικών επιστημονικών κοινοτήτων που εκδίδουν σε ανοιχτές πλατφόρμες. Χωρίς τέτοιες παρεμβάσεις, η δίκαιη και ολοκληρωμένη εφαρμογή της ΑΠ παραμένει αβέβαιη.

Η έρευνα της Oviedo-García (2021) καταλήγει στις παρακάτω συστάσεις για τα “αρπακτικά περιοδικά” και ειδικότερα για τα περιοδικά του εκδότη MDPI:

- Οι ερευνητές να μην υποβάλουν άρθρα, να μην κάνουν αναφορά, να μην αναλαμβάνουν κριτές και να μη συμμετέχουν στις συντακτικές επιτροπές των περιοδικών του MDPI.

- Τα ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα να αναλάβουν ενημερωτικές δράσεις για την πραγματικότητα των αρπακτικών περιοδικών και τις συνέπειες στην ποιότητα και την αξιοπιστία της ακαδημαϊκής έρευνας.
- Οι αξιολογήσεις σε κάθε επίπεδο να εξαιρούν τις δημοσιεύσεις στα περιοδικά του MDPI.
- Οι βάσεις δεδομένων αναφορών Web of Science και Scopus να επανεξετάσουν την κάλυψη των περιοδικών του MDPI.

Είναι σημαντικό η ακαδημαϊκή κοινότητα και οι ερευνητές να συνειδητοποιήσουν τους κινδύνους των δικτύων των αρπακτικών περιοδικών επιπλέον, οι ακαδημαϊκοί θα πρέπει να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν και να αξιολογούν σωστά αυτά τα περιοδικά, χωρίς να προϋποθέτουν ότι η συμπερίληψή τους σε μια έγκριτη βάση δεδομένων είναι ένα είδος σφραγίδας ποιότητας που εγγυάται την ακεραιότητα της συγγραφικής τους ιδιότητας (Oviedo-García, 2021).

Μέτρα πρόληψης ερευνητικών και ακαδημαϊκών οργανισμών

Ένα πλήθος οργανισμών υποστήριξης και αξιολόγησης της επιστημονικής έρευνας έχουν ήδη υιοθετήσει αποτρεπτικά μέτρα (από συστάσεις έως άρνηση χρηματοδότησης) για τη δημοσίευση σε αρπακτικά περιοδικά. Μεταξύ άλλων περιλαμβάνονται: Publication Forum (Φινλανδία), Swiss National Science Foundation, Czech Academy of Sciences, Slovak Economic Association και πολλοί άλλοι ερευνητικοί φορείς και ακαδημαϊκά ιδρύματα.

Ποσοστό δημοσιεύσεων στο MDPI των χωρών της ΕΕ

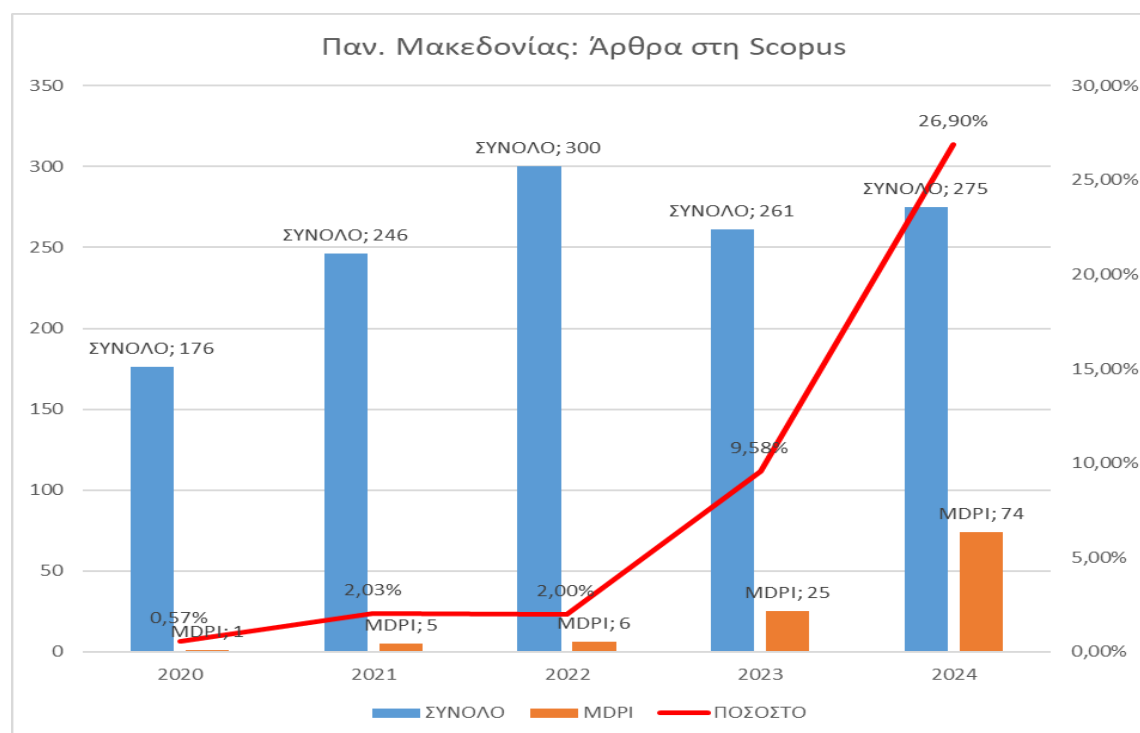
Σύμφωνα με τους Sasvári & Urbanovics (2023) το μερίδιο των δημοσιεύσεων στα περιοδικά του MDPI βαίνει αυξανόμενο σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όμως ο ρυθμός αύξησης και το ποσοστό δημοσιεύσεων επί του συνόλου παραμένουν χαμηλότερα στις βόρειες και δυτικές ευρωπαϊκές χώρες σε σχέση με τις ανατολικές και μεσογειακές χώρες. Για το 2021 παρατηρούνται τα παρακάτω ποσοστά δημοσιεύσεων στο MDPI επί του συνόλου των δημοσιεύσεων κάθε χώρας: Ρουμανία 32,1%, Πολωνία 26%, Λιθουανία 24,9%,

Σλοβακία 22,5%, Ελλάδα 16,5%, Πορτογαλία 16,2%, Ιταλία 15,1%, Γαλλία 6,7%, Γερμανία 7,5%, Δανία 5,7%, Ολλανδία 5,8%.

Δημοσιεύσεις MDPI του Πανεπιστημίου Μακεδονίας

Στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας παρατηρείται μια αλματώδης αύξηση των δημοσιεύσεων σε περιοδικά του MDPI τα τελευταία χρόνια. Έτσι ενώ το 2022 οι δημοσιεύσεις άρθρων σε περιοδικά του MDPI αντιπροσώπευε μόλις το 2% του συνόλου (6 επί συνόλου 300), το 2023 ανήλθε στο 10% περίπου (25 επί συνόλου 261) και το 2024 εκτοξεύτηκε στο 26,9% (74 επί συνόλου 275). Η τάση για το citescore πολλών από τα περιοδικά είναι σταθερά ανοδική και ήδη το 2024 ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό των δημοσιεύσεων βρέθηκε στο κορυφαίο 20% της κατάταξης των περιοδικών με βάση το citescore.

Γράφημα 1: Παν. Μακεδονίας: Άρθρα στην Scopus, ποσοστό MDPI

Μεθοδολογία έρευνας

Στο πλαίσιο των ωφελειών και των κινδύνων που ελλοχεύουν κατά τη διαδικασία μιας δημοσίευσης διενεργήθηκαν από την βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου

Μακεδονίας, δύο έρευνες. Η πρώτη έρευνα είχε σκοπό την χαρτογράφηση των απόψεων και εμπειριών των ερευνητών του Ιδρύματος σχετικά με τα οφέλη και τους κινδύνους που συναντούν οι ερευνητές κατά τη διαδικασία δημοσίευσης σε περιοδικά ανοικτής πρόσβασης. Τα αποτελέσματα της έρευνας αναμένεται να συνεισφέρουν ουσιαστικά στον σχεδιασμό ενημερωμένων πολιτικών και υπηρεσιών υποστήριξης, προσαρμοσμένων στις πραγματικές ανάγκες της ερευνητικής κοινότητας.

Η δεύτερη έρευνα παρουσιάζει τα αποτελέσματα αξιολόγησης της ποιότητας των περιοδικών στα οποία δημοσίευσαν οι ερευνητές του Πανεπιστημίου Μακεδονίας κατά την πενταετία 2020–2024, υιοθετώντας μια υβριδική προσέγγιση η οποία συγκρίνει βιβλιομετρικούς δείκτες (citescore της βάση Scopus) με αξιολογήσεις που στηρίζονται στη γνώμη των ειδικών (φινλανδικό σύστημα αξιολόγησης επιστημονικών περιοδικών JUFO portal). Το **Publication Forum (JUFO)** είναι ένα σύστημα κατάταξης (0-3) επιστημονικών περιοδικών, σειρών βιβλίων, συνεδρίων και εκδοτικών οίκων, το οποίο υποστηρίζει την αξιολόγηση της ποιότητας της ερευνητικής παραγωγής. Η κατάταξη παρέχει πληροφορίες για την απήχηση των ακαδημαϊκών διαύλων δημοσίευσης και την εκτίμηση που λαμβάνουν στην επιστημονική κοινότητα. Το έργο της κατάταξης πραγματοποιείται από 23 ομάδες εμπειρογνομόνων σε διαφορετικά επιστημονικά πεδία οι οποίες απαρτίζονται από περίπου 300 επιστήμονες που εργάζονται στη Φινλανδία. Το Publication Forum λειτουργεί υπό την αιγίδα της **Ομοσπονδίας Φινλανδικών Επιστημονικών Εταιρειών**.

Η πρώτη έρευνα διεξήχθη από την Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Μακεδονίας το διάστημα 6/5/2025 έως 6/6/2025 και είχε στόχο την καταγραφή των απόψεων και εμπειριών των ερευνητών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας αναφορικά με τα οφέλη και τους κινδύνους που ελλοχεύουν κατά τη διαδικασία της δημοσίευσης σε περιοδικά ανοικτής πρόσβασης (ΑΠ).

Ο πληθυσμός-στόχος της έρευνας ήταν οι ερευνητές του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Οι ερωτήσεις που τέθηκαν απαντήθηκαν από 76 ερευνητές. Η συλλογή των δεδομένων έγινε με τη χρήση ερωτηματολογίου ανοικτών και

κλειστών ερωτήσεων, το οποίο διανεμήθηκε σε ηλεκτρονική μορφή μέσω της πλατφόρμας Google Forms. Ο εκτιμώμενος χρόνος συμπλήρωσή ήταν 10 λεπτά.

Για τη διασφάλιση της δεοντολογίας, η συμμετοχή στην έρευνα ήταν **προαιρετική** και **ανώνυμη**. Σημειώθηκε ότι τα αποτελέσματα της έρευνας θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για **ερευνητικούς σκοπούς**.

Το ερωτηματολόγιο συγκροτήθηκε από τέσσερα μέρη και απαρτίζεται από 21 συνολικά ερωτήσεις κλειστού και ανοικτού τύπου. Το Μέρος Α: Γενική Εμπειρία με την Ανοικτή Πρόσβαση (ΑΠ) αποτελείται από 9 ερωτήσεις, Το Μέρος Β: Αντιλήψεις για Κινδύνους, 5 ερωτήσεις από 3 ερωτήσεις στο Μέρος Γ: Κριτήρια Αξιολόγησης Περιοδικών Ανοικτής Πρόσβασης αποτελείται από 4 ερωτήσεις και το Μέρος Δ αποτελείται από 4 ερωτήσεις που καθορίζουν την ταυτότητα του δείγματος.

Οι Θεματικοί άξονες της έρευνας αφορούσαν τις:

- Εμπειρίες με ανοικτή πρόσβαση
- Αντιλήψεις σχετικά με ποιότητα και αξιοπιστία
- Δυσκολίες / προβληματισμοί κατά τη διαδικασία της δημοσίευσης

Για τη δεύτερη έρευνα, πραγματοποιήθηκε ανάκτηση των τίτλων των επιστημονικών περιοδικών στα οποία δημοσίευσαν οι ερευνητές του Πανεπιστημίου Μακεδονίας κατά την περίοδο 2020–2024, με βάση τα δεδομένα της βιβλιομετρικής βάσης Scopus. Για κάθε έτος αναφοράς, καταγράφηκε ο δείκτης CiteScore των περιοδικών. Στη συνέχεια, με αξιοποίηση του JUFO portal, ελέγχθηκε το επίπεδο αξιολόγησης (0–3) κάθε περιοδικού, μέσω της αντιστοίχισης του ISSN των τίτλων περιοδικών από το ιστορικό αξιολόγησης κάθε περιοδικού στο portal της JUFO για το αντίστοιχο έτος αναφοράς (~40.000 περιοδικά).

Η διαδικασία αυτή επέτρεψε τη διασταύρωση δύο τύπων δεικτών: αφενός των βιβλιομετρικών δεικτών από τη Scopus (CiteScore), οι οποίοι αντανakλούν ποσοτικά την απήχηση των περιοδικών, και αφετέρου των ποιοτικών

εκτιμήσεων ειδικών όπως αυτές καταγράφονται στο φινλανδικό σύστημα αξιολόγησης περιοδικών (JUFO). Η συγκριτική αυτή ανάλυση παρέχει μια συνθετική αποτύπωση της ποιότητας των περιοδικών στα οποία δημοσίευσαν οι ερευνητές του Πανεπιστημίου Μακεδονίας την εξεταζόμενη περίοδο 2020–2024.

Απόψεις των ερευνητών του Πανεπιστημίου για τις ωφέλειες και τους κινδύνους κατά τη διαδικασία της δημοσίευσης σε περιοδικά ανοικτής πρόσβασης (ΑΠ)

Τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου εστιάζουν στα παρακάτω:

Τα βασικά κριτήρια επιλογής περιοδικού από τους ερευνητές σχετίζονται με τη δωρεάν πρόσβαση του περιεχομένου, τη μεγαλύτερη απήχηση και αναγνωσιμότητα, καθώς και τα εμπόδια που προκύπτουν λόγω του υψηλού συγγραφικού κόστους (APCs) και της έλλειψης χρηματοδότησης για δημοσιεύσεις ΑΠ. Η πλειονότητα των συμμετεχόντων γνωρίζει για τις συμφωνίες μετασχηματισμού του ΣΕΑΒ (Heal-Link) με εκδότες, που καλύπτουν μερικώς ή πλήρως τα APCs, ενώ η κύρια πηγή ενημέρωσης παραμένουν τα ενημερωτικά emails της βιβλιοθήκης. Οι ερευνητές ενώ γνωρίζουν την ύπαρξη του Ιδρυματικού Αποθετηρίου Ακαδημαϊκής Έρευνας, RUOMOpplus, ωστόσο απαιτείται περαιτέρω ενημέρωση σχετικά με τα οφέλη του. Στους βασικούς κινδύνους στη δημοσίευση συγκαταλέγονται το υψηλό συγγραφικό κόστος, η ύπαρξη αρπακτικών περιοδικών και οι αμφιβολίες για την αξιοπιστία των ΑΠ περιοδικών, γεγονός που αναδεικνύει την ανάγκη για περισσότερη καθοδήγηση. Για τον έλεγχο εγκυρότητας των περιοδικών, η βάση Scopus αποτελεί το βασικό εργαλείο, αν και σημαντικό ποσοστό ερευνητών δεν ελέγχει συστηματικά την εγκυρότητα ούτε γνωρίζει επαρκώς τα διαθέσιμα εργαλεία. Τέλος, βασικά σημεία αναφοράς και υποστήριξης αποτελούν η ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης για την ΑΠ και η διαδικτυακή επικοινωνία με το Γραφείο Υποστήριξης Ακαδημαϊκής Έρευνας.

Κατάταξη με Scopus CiteScore vs. κατάταξη με JUFO levels

Το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας έχει θεσμοθετήσει ερευνητικά βραβεία στα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας για τη δημοσίευση άρθρων σε επιστημονικά

περιοδικά που κατατάσσονται στο κορυφαίο 20% με βάση το CiteScore της Scopus. Το CiteScore ενός περιοδικού προκύπτει από τη διαίρεση του αριθμού των αναφορών που λαμβάνει ένα περιοδικό ένα συγκεκριμένο έτος για τις δημοσιεύσεις των προηγούμενων τριών ετών διά του αριθμού των δημοσιεύσεων του περιοδικού τα τρία αυτά έτη. Το κάθε περιοδικό κατατάσσεται σε εκατοστημόριο κατάταξης (percentile) σε κάθε θεματική κατηγορία. Έτσι, ένα περιοδικό με κατάταξη 99 εκατοστημόρια ανήκει στο κορυφαίο 1% της κατάταξης.

Στο JUFO portal του Publication Forum της Φινλανδίας 33.034 πηγές επιστημονικής δημοσίευσης κατατάσσονται σύμφωνα με την γνώμη ειδικών (experts opinion) σε 4 επίπεδα (0-3):

Επίπεδο 3: Κορυφαίο επίπεδο στο οποίο κατατάσσονται πηγές επιστημονικών δημοσιεύσεων με την μεγαλύτερη διεθνή αναγνώριση από τους ειδικούς κάθε θεματικού πεδίου. Σήμερα περιλαμβάνεται περίπου το κορυφαίο 4% των επιστημονικών πηγών αλλά σε κάθε περίπτωση δεν μπορεί να υπερβαίνει το 10%.

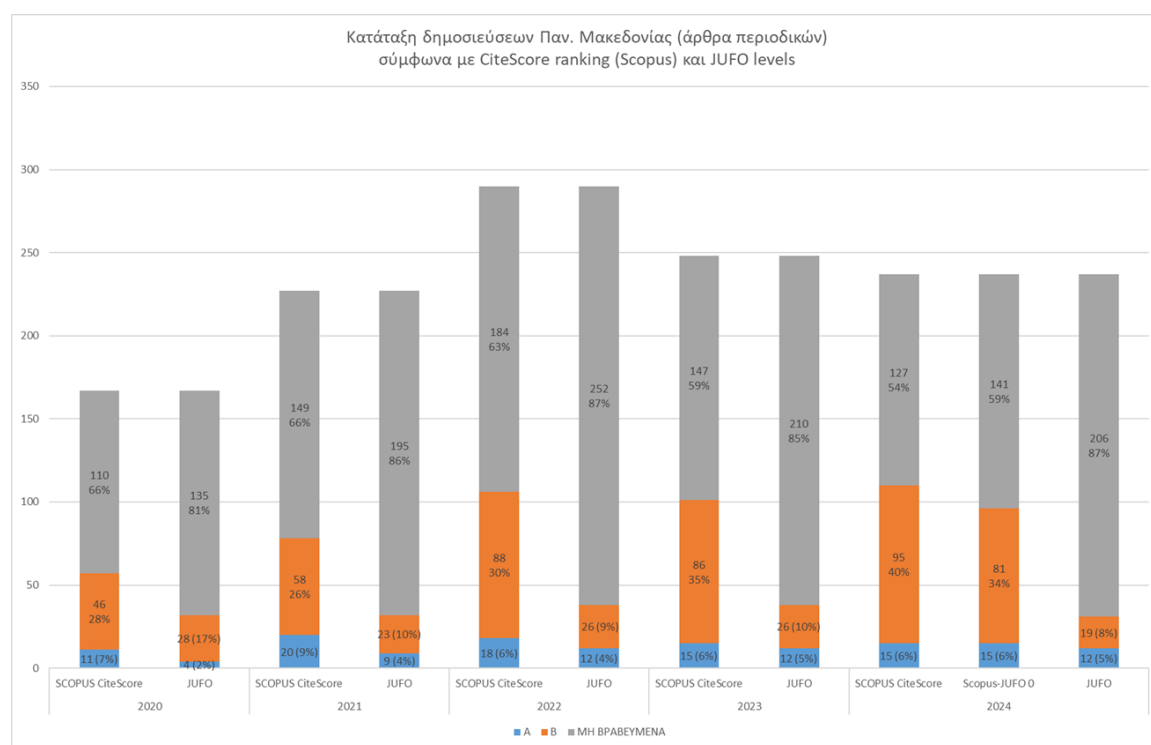
Επίπεδο 2: Ηγετικό επίπεδο στο οποίο κατατάσσονται πηγές με αδιαμφισβήτητη διεθνή η/και εθνική αναγνώριση. Σήμερα περιλαμβάνεται περίπου το 8% των επιστημονικών πηγών. Το σύνολο των πηγών που κατατάσσονται στα επίπεδα 3 και 2 δεν μπορεί να υπερβαίνει το 25% του συνόλου.

Επίπεδο 1: Βασικό επίπεδο στο οποίο κατατάσσονται πηγές που πληρούν κάποιες ελάχιστες προϋποθέσεις εξασφάλισης ποιότητας και αξιοπιστίας. Σήμερα κατατάσσεται περίπου το 66% των πηγών.

Επίπεδο 0: Κατατάσσονται πηγές που δεν πληρούν κάποιες από τις ελάχιστες προϋποθέσεις του επιπέδου 1. Στο επίπεδο αυτό μπορεί να κατατάσσονται περιοδικά επαγγελματικών ενώσεων, περιοδικά ανοικτής πρόσβασης αμφιβόλου αξιοπιστίας, σειρές πανεπιστημιακών εκδόσεων κλπ. Σήμερα κατατάσσεται περίπου το 22% των πηγών.

Συγκρίνοντας την κατανομή των δημοσιεύσεων (άρθρα περιοδικών) των ερευνητών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας που περιλαμβάνονται στη βάση Scopus για τα έτη 2020-2024 με βάση την κατάταξη με CiteScore και με βάση το επίπεδο κατάταξης JUFO διαπιστώνουμε (βλ. Γράφημα 2) ότι: α) στο ανώτερο 20% της κατάταξης με CiteScore κατατάσσεται το 35% των δημοσιεύσεων για τα έτη 2020 και 2021, το 36% για το 2022, το 41% για το 2023 και το 46% για το 2024 β) στα επίπεδα 3 και 2 της κατάταξης στο JUFO portal κατατάσσεται το 19% για το 2020, το 14% για το 2021, το 13% για τα έτη 2022 και 2024 και το 15% για το 2023.

Γράφημα 2: Κατάταξη δημοσιεύσεων Παν. Μακεδονίας (άρθρα περιοδικών) σύμφωνα με CiteScore ranking (Scopus) και JUFO levels (2020-2024).

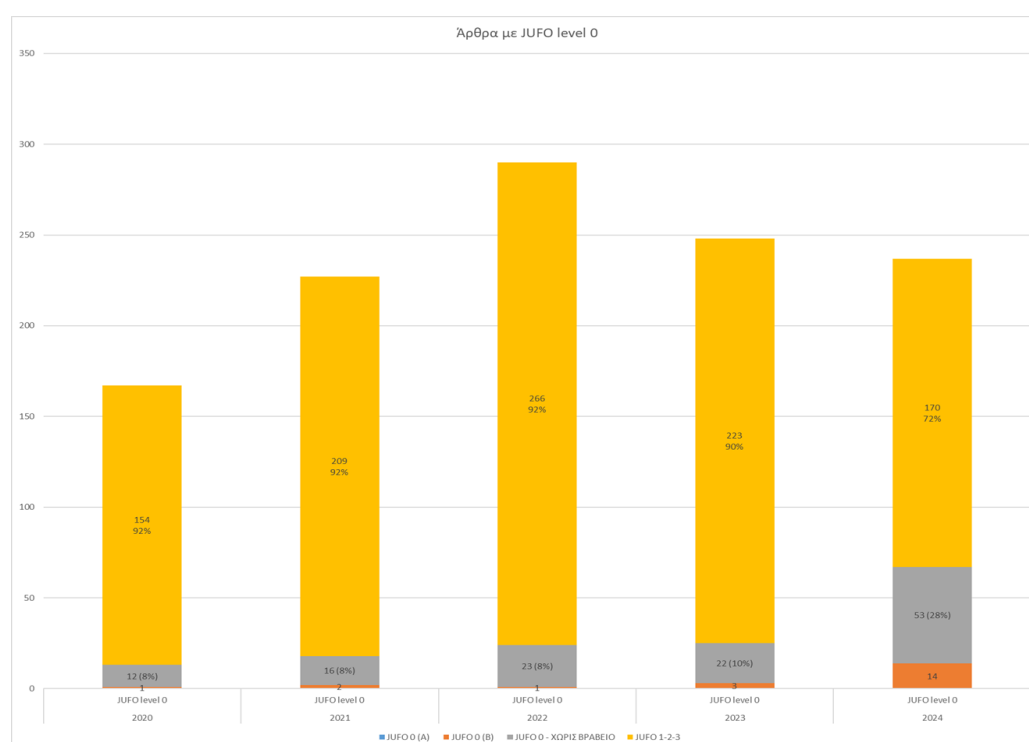
Παρατηρούμε ότι ενώ κανείς θα ανέμενε στο ανώτερο 20% της κατάταξης με CiteScore να εντάσσεται περίπου το 20% των δημοσιεύσεων στην πραγματικότητα εντάσσεται πάνω από το 35% των δημοσιεύσεων και πλησιάζει το 50% για το έτος 2024. Αυτό μπορεί να οφείλεται συνδυαστικά σε δύο λόγους: α) στο ανώτερο 20% της κατάταξης δεν περιλαμβάνονται περιοδικά που πράγματι αντιστοιχούν στο ανώτερο 20% των πιο ποιοτικών περιοδικών (πιθανώς λόγω

της μεγάλης κάλυψης της βάσης Scopus σε πηγές δημοσιεύσεων που δεν πληρούν κάποια ελάχιστα εχέγγυα ακαδημαϊκής ακεραιότητας) και β) στην στροφή του ερευνητικού δυναμικού λόγω του κινήτρου των ερευνητικών βραβείων σε περιοδικά που κατατάσσονται στο ανώτερο 20% της κατάταξης με CiteScore.

Αντίθετα, η κατάταξη των δημοσιεύσεων του Πανεπιστημίου Μακεδονίας με βάση τα επίπεδα κατάταξης της JUFO αντιστοιχεί σε μεγάλο βαθμό με την κατάταξη του συνόλου των πηγών της JUFO. Πιο συγκεκριμένα στο σύνολο των πηγών της JUFO στα επίπεδα 3 και 2 κατατάσσεται λίγο περισσότερο από το 12% των πηγών ενώ η μέση τιμή του ποσοστού των δημοσιεύσεων του Πανεπιστημίου Μακεδονίας για την πενταετία 2020-2024 που κατατάσσεται στα επίπεδα 3 και 2 JUFO είναι 14%. Πράγμα που φανερώνει την καλύτερη προβλεπτική ισχύ της ποιότητας των περιοδικών με βάση την κατάταξη JUFO.

Στο Γράφημα 3 παρατηρούμε ότι από το 2020 έως και το 2022 το ποσοστό των δημοσιεύσεων (άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά) του Πανεπιστημίου Μακεδονίας

Γράφημα 3: Άρθρα με JUFO level 0 (2020-2024).

που κατατάσσονται στη JUFO στο επίπεδο 0 (που πρακτικά σημαίνει μηδενικής ποιότητας ομότιμη κρίση) είναι σταθερό στο 8% του συνόλου. Το 2023 το ποσοστό ανεβαίνει στο 10% και το 2024 εκτινάσσεται στο 28%. Δηλαδή το 2024 περισσότερα από 1 στα 4 άρθρα δημοσιεύονται σε περιοδικά με πρακτικά μηδενική ομότιμη κρίση. Είναι χαρακτηριστική η ομοιότητα αυτής της κατανομής με την κατανομή των δημοσιεύσεων σε περιοδικά του MDPI που εμφανίζεται στο Γράφημα 1. Βέβαια το σημαντικότερο πρόβλημα που προκύπτει είναι για περιοδικά που έχουν επίπεδο 0 στη JUFO αλλά με βάση το citescore της Scopus κατατάσσονται στο υψηλότερο 20% (και άρα βραβεύονται με την πολιτική του Πανεπιστημίου). Αυτές οι περιπτώσεις ήταν ελάχιστες μέχρι και το 2023 (1 το 2020 και 2022, 2 το 2021, 3 το 2023) όμως το 2024 εκτοξεύονται στις 14. Δηλ. 14 άρθρα που δημοσιεύτηκαν σε περιοδικά με πρακτικά μηδενική ομότιμη κρίση θα βραβεύονταν ως δημοσιεύσεις σε περιοδικά με υψηλή κατάταξη με βάση τον δείκτη των αναφορών του περιοδικού. Στο ενδεχόμενο αυτό (η διαδικασία χορήγησης ερευνητικών βραβείων διενεργείται στο τέλος του επόμενου από το έτος οριστικής δημοσίευσης) η Βιβλιοθήκη εισηγήθηκε να μην βραβεύονται δημοσιεύσεις σε περιοδικά που έχουν κατάταξη στη JUFO 0 ανεξάρτητα από την citescore κατάταξη του περιοδικού. Η πρόταση αυτή παρόλο που ενέχει τον κίνδυνο να αποθαρρύνει δημοσιεύσεις που εύκολα θα γίνονταν αποδεκτές και θα ελάμβαναν αναφορές στη Scopus κριτήρια τα οποία εξετάζει η ΕΘΑΕ για την αξιολόγηση και τη χρηματοδότηση των ΑΕΙ έγινε ομόφωνα δεκτή από τη Σύγκλητο του Πανεπιστημίου.

Συμπεράσματα

Οι ακαδημαϊκές δημοσιεύσεις ανοικτής πρόσβασης προσφέρουν σημαντικά οφέλη όσον αφορά την προσβασιμότητα, τη διάδοση και τη συνεργασία. Ωστόσο, παρουσιάζουν κινδύνους που σχετίζονται με τους “αρπακτικούς εκδότες”, τις οικονομικές ανισότητες και τη βιωσιμότητα. Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων απαιτεί την ανάπτυξη δίκαιων μοντέλων χρηματοδότησης, την ενίσχυση των προτύπων κριτικής αξιολόγησης και την προώθηση ηθικών πρακτικών στην εκδοτική διαδικασία ΑΠ.

Η αξιολόγηση των επιστημονικών δημοσιεύσεων με βάση μόνον ποσοτικούς δείκτες που στηρίζονται στις αναφορές που λαμβάνουν περιοδικά που περιλαμβάνονται στις βάσεις δεδομένων αναφορών (Scopus, Web of Science) δεν αρκεί καθώς αρπακτικά περιοδικά με διάφορες μεθόδους μόχλευσης των αναφορών τους τείνουν να αυξάνουν την απήχυσή τους. Περισσότερο αξιόπιστα αποτελέσματα παράγονται με υβριδικές αξιολογήσεις που συνδυάζουν ποσοτικούς δείκτες με την γνώμη των ειδικών.

Το φαινόμενο των “αρπακτικών εκδοτών” αποτελεί βόμβα στα θεμέλια των αρχών της ανοικτής πρόσβασης στις επιστημονικές εκδόσεις και ευρύτερα στην όλη διαδικασία της επιστημονικής επικοινωνίας. Υπονομεύουν την αξιολόγηση του ακαδημαϊκού προσωπικού αλλά και ευρύτερα των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων. Δημιουργούν κλίμα δυσπιστίας των ερευνητών προς την ανοικτή επιστήμη και τελικά επιτείνουν τις ανισότητες στην παραγωγή και στην πρόσβαση στο επιστημονικό έργο. Το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας πήρε μια γενναία απόφαση να διακόψει τη χρηματοδότηση της έρευνας σε “αρπακτικά περιοδικά” όσο υψηλό δείκτη απήχησης κι αν έχουν. Όμως χρειάζεται να ληφθούν συντονισμένες πρωτοβουλίες αποτροπής δημοσίευσης σε “αρπακτικά περιοδικά” από το σύνολο των ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων και των θεσμών αξιολόγησης της επιστημονικής έρευνας. Τα μέτρα μπορεί να ξεκινήσουν με ενημέρωση και συστάσεις και πρέπει να συνεχιστούν με τη διακοπή κάθε είδους χρηματοδότησης σε δημοσιεύσεις σε “αρπακτικά περιοδικά” και τελικά τον αποκλεισμό από κάθε επιπέδου αξιολόγησης τέτοιων δημοσιεύσεων.

Υπογραμμίζεται η ανάγκη για θεσμική καθοδήγηση και υποστήριξη των ερευνητών, η ανάπτυξη πολιτικών ανοικτής πρόσβασης (ΣΕΑΒ, 2025) που να διασφαλίζουν την ποιότητα της επιστημονικής επικοινωνίας, καθώς και η ενίσχυση του ρόλου των βιβλιοθηκών ως κόμβων ενημέρωσης, υποστήριξης, αξιολόγησης και ευαισθητοποίησης γύρω από τις δημοσιεύσεις ανοικτής πρόσβασης.

Βιβλιογραφία

- Δεργιαδής, Θ., Ηρακλέους, Ε., Κιντή, Β., Κούρτελος, Α., Λεμονίδου, Α., Μήλας, Κ., Παναγιωτίδης, Θ., & Τζαβαλής, Η. (2024). *Η σκοτεινή πλευρά της επιστημονικής έρευνας (και) στην Ελλάδα*.
- Alberton, P., Wiggenshauser, P. S., Möllhoff, N., Koban, K. C., & Giunta, R. E. (2025). Open access: In between the bright and the dark side. *Handchirurgie · Mikrochirurgie · Plastische Chirurgie*, 57(4), 291–299. <https://doi.org/10.1055/a-2654-7594>
- Bourne, P. E., Polka, J. K., Vale, R. D., & Kiley, R. (2017). Ten simple rules to consider regarding preprint submission. *PLOS Computational Biology*, 13(5), e1005473. <https://doi.org/10.1371/journal.pcbi.1005473>
- Dudley, R. G. (2021). *The changing landscape of open access publishing: Can open access publishing make the scholarly world more equitable and productive?* *Journal of Librarianship and Scholarly Communication*, 9(1), eP2345. <https://doi.org/10.7710/2162-3309.2345>
- Elliott, T., Fazeen, B., Asrat, A., Cetto, A. M., Eriksson, S., Looi, L. M., & Negra, D. (2022). *Perceptions on the prevalence and impact of predatory academic journals and conferences: A global survey of researchers*. *Learned Publishing*, 35(4), 516–528. <https://doi.org/10.1002/leap.1458>
- Frank, J. W., Foster, R., & Pagliari, C. (2023). *Open access publishing – noble intention, flawed reality*. *Social Science & Medicine*, 317, Article 115592. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2022.115592>
- Huang, C., Zhang, L., Xu, J., & Wang, X. (2024). Open access research outputs receive more diverse citations. *Scientometrics*, 129(2), 825–845. <https://doi.org/10.1007/s11192-023-04894-0>
- Oviedo-García, M. A. (2021). Journal citation reports and the definition of a predatory journal: The case of the Multidisciplinary Digital Publishing

Institute (MDPI). *Research Evaluation*, 30(3), 405–418.

<https://doi.org/10.1093/reseval/rvab020>

- Peters, I., Kraker, P., Lex, E., Gumpenberger, C., & Gorraiz, J. (2016). Research data explored: An extended analysis of citations and altmetrics. *Scientometrics*, 107(2), 723–744. <https://doi.org/10.1007/s11192-016-1887-4>
- Priem, J., Groth, P., Taraborelli, D., & Neylon, C. (2012). The Altmetrics Collection. *PLOS ONE*, 7(11), e48753. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0048753>
- Σαλαμούρα, Α., Φραντζή, Μ., & Τσάκωνας, Γ. (2025). *Η Ανοικτή Πρόσβαση στην Ελλάδα: Αντιλήψεις στα ακαδημαϊκά ιδρύματα*. Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14882816>
- Sasvari, P., & Urbanovics, A. (2023). The current situation of MDPI publications? Findings from the EU-27 Member States. In *CEEeGov '23: Proceedings of the Central and Eastern European eDem and eGov Days 2023* (pp. 191–197). Association for Computing Machinery. <https://doi.org/10.1145/3603304.3604071>
- Smith, J., & Doe, A. (2023). Benefits and challenges of responsible open science: Why does it matter? *Journal of Open Research*, 12(3), 45–60. <https://doi.org/xxxx>
- Suber, P. (2012). *Open access*. MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/9286.001.0001>
- Tsakonas, G., Zoutsou, K., & Perivolari, M. (2023). *Secondary publishing rights in Europe: Status, challenges & opportunities*. Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10798286>

1ο Παράρτημα

Ανάλυση 1η έρευνας

Για τον πρώτο Θεματικό άξονα που αφορά τις **Εμπειρίες των ερευνητών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας σε δημοσιεύσεις ΑΠ,**

Στην ερώτηση: Έχετε δημοσιεύσει ποτέ σε επιστημονικά περιοδικά υπό το καθεστώς ΑΠ; το 65,3% έχει δημοσιεύσει σε καθεστώς ΑΠ ενώ το 34,7% δεν έχει δημοσιεύσει σε καθεστώς ΑΠ.

Αν ναι Επιλέξτε : Το 60,4% των ερευνητών έχει δημοσιεύσει σε Υβριδικά (συνδρομητικά περιοδικά που δημοσιεύουν μόνο κάποια άρθρα με ΑΠ κατόπιν καταβολής συγγραφικού κόστους (APC– Article Processing Charge), το 45,8% έχει δημοσιεύσει σε Χρυσά (περιοδικά που δημοσιεύονται όλα τα άρθρα σε ΑΠ με καταβολή APC) και το 18,8% έχει δημοσιεύσει σε Αδαμάντινα (περιοδικά που δημοσιεύουν όλα τα άρθρα σε ΑΠ χωρίς την καταβολή APC).

Στην ερώτηση: Για ποιους από τους παρακάτω λόγους θα επιλέγατε ή έχετε επιλέξει να δημοσιεύσετε σε επιστημονικό περιοδικό σε καθεστώς ΑΠ; (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερα από ένα) το 81,3% απάντησε για Δωρεάν πρόσβαση σε όλους, για Μεγαλύτερη προβολή/απήχηση απάντησε το 80%, το 41,3% για Ταχύτερη δημοσίευση, το 22,7% για Ενίσχυση συνεργασίας, το 9,3% για Οικονομικά οφέλη και το 5,3% Αποφυγή παραπληροφόρησης.

Στην ερώτηση: Ποια εμπόδια πιστεύετε ότι θα συναντούσατε στη δημοσίευση σε περιοδικά ΑΠ; Το 66,7% απάντησε το υψηλό συγγραφικό κόστος, το 54,7% έλλειψη χρηματοδότησης για ΑΠ δημοσίευση, το 35,7% έχει Αμφιβολία για την αξιοπιστία του περιοδικού, το 25,3% έχει δυσκολία στην εύρεση αξιόπιστων περιοδικών και το ίδιο ποσοστό 25,3% εμπόδιο αποτελεί η χαμηλή αναγνωρισιμότητα και ο δείκτης απήχησης του περιοδικού, το 14,7% απάντησε ότι χρειάζεται καθοδήγηση από το Ίδρυμα, το 12% δήλωσε ότι δεν αντιμετώπισε κάποιο εμπόδιο, το 10,7% δήλωσε ότι υπάρχουν περιορισμένες επιλογές στο επιστημονικό μου πεδίο σε ΑΠ περιοδικά, το ίδιο ποσοστό 10,7% δήλωσε ότι

υπάρχει κίνδυνος λογοκλοπής και παραβίαση πνευματικών δικαιωμάτων, το 9,7% απάντησε αργή διαδικασία αξιολόγησης/δημοσίευσης, και το 1,3% απάντησε Ηλεκτρονική διατήρηση των παλαιότερων τευχών του περιοδικού ΑΠ και το ίδιο ποσοστό 1,3% ότι δεν γνωρίζει.

Στην ερώτηση: *Γνωρίζετε για τις συμφωνίες μετασχηματισμού του Συνδέσμου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ/HealLink) με διεθνείς εκδότες περιοδικών βάσει των οποίων καλύπτεται μερικώς ή πλήρως το APC*, το 78,7% δήλωσε ότι Γνωρίζει τις συμφωνίες ενώ το 21,3% ότι Δεν γνωρίζει τις συμφωνίες του ΣΕΑΒ.

Στην ερώτηση: *Αν ναι, από που ενημερωθήκατε για πρώτη φορά*; το 67,2% απάντησαν ότι ενημερώθηκαν από ενημερωτικό email της Βιβλιοθήκης, το 11,5% από συνάδελφο, το 8,2% από την ιστοσελίδα της Επιστημονικής Επικοινωνίας, ενώ το 6,6% από την ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης και 1,6 % από ΕΤΕΠ του εργαστηρίου, από το περιοδικό που δημοσίευσα και το ίδιο ποσοστό 1,6% από τον επιβλέποντα καθηγητή.

Στην ερώτηση: *Γνωρίζετε την πράσινη οδό για την ΑΠ (υποβολή δημοσιεύσεων σε Ιδρυματικό Αποθετήριο σε καθεστώς ΑΠ χωρίς κανένα κόστος)*; Το 56% γνωρίζει την πράσινη οδό για την ΑΠ ενώ το 44% δεν γνωρίζει την πράσινη οδό.

Στην ερώτηση: *Γνωρίζετε το Ιδρυματικό Αποθετήριο Ακαδημαϊκής Έρευνας του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Ruomoplus*; Το 77,3% γνωρίζει το Ιδρυματικό Αποθετήριο Ακαδημαϊκής Έρευνας ενώ το 22,7% απάντησε ότι δεν το γνωρίζει.

Στην ερώτηση: *Σε ποιο βαθμό νομίζετε ότι η υποβολή των δημοσιεύσεών σας στο Ruomoplus συμβάλλει στην μεγιστοποίηση της ορατότητας/αναγνωσιμότητας και της απήχησης του ερευνητικού σας έργου*; το 36,1% απάντησε Μέτρια, το 25% απάντησε Πολύ, το 22,2% απάντησε Πάρα πολύ, το 11,1% απάντησε Λίγο και το 5,6% απάντησε Καθόλου.

Κατά τον δεύτερο θεματικό άξονα ο οποίος αφορά τις **Αντιλήψεις των ερευνητών για τους κινδύνους κατά τη διαδικασία δημοσίευσης**

Στην ερώτηση: *Ποιοι θεωρείτε ότι είναι οι βασικοί κίνδυνοι δημοσίευσης σε επιστημονικά περιοδικά ΑΠ; (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερα από ένα)*, το 60,8% απάντησε το Υψηλό συγγραφικό κόστος (Article Processing Charges – APCs), το 50% απάντησε τα Αρπακτικά περιοδικά (Predatory journals), το 44,6% απάντησε η έλλειψη κύρους ή αναγνώρισης, το 41,9% Πιθανότητα μη ένταξης σε βάσεις δεδομένων/δείκτες, το 35,1% απάντησε Ανεπαρκής αξιολόγηση, το 17,6% Συγχύσεις ως προς την άδεια χρήσης (Creative Commons licenses), το 5,4% Η μη διατήρηση σε ηλεκτρονική μορφή παλαιότερων τευχών του περιοδικού ΑΠ.

Στην ερώτηση: *Έχετε δεχτεί ποτέ πρόσκληση για δημοσίευση σε επιστημονικό περιοδικό που θεωρήσατε αναξιόπιστο;* το 79,7% απάντησε θετικά ενώ το 20,3% απάντησε αρνητικά.

Στην ερώτηση: *Νομίζετε ότι τα περιοδικά ΑΠ είναι αξιόπιστα;* το 54,7% απάντησε το 3, το 28% απάντησε το 4, το 9,3% απάντησε το 5 ενώ το 6,7% απάντησε το 2 και το 1,3% το

Κατά τον τρίτο θεματικό άξονα που αφορά στις **Δυσκολίες και τους προβληματισμούς των ερευνητών που αντιμετώπισαν κατά την διαδικασία δημοσίευσης,**

Στην ερώτηση: *Ποια από τα παρακάτω κριτήρια λαμβάνετε υπόψη όταν επιλέγετε επιστημονικό περιοδικό για δημοσίευση; (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερα από ένα)* Το 84% απάντησε τον Δείκτη απήχησης (Impact Factor ή CiteScore), το 72% απάντησε το Πεδίο και θεματική εξειδίκευση του περιοδικού, το 72% απάντησε το Ενταγμένο σε βάσεις δεδομένων (Scopus, Web of Science, PubMed κ.ά.), το 70,7% απάντησε η Φήμη/κύρος εκδότη ή του περιοδικού στον ακαδημαϊκό χώρο, το 64% απάντησε η Ποιότητα και αυστηρότητα της ομότιμης αξιολόγησης (peer review), το 40% απάντησε Προηγούμενη θετική εμπειρία με το περιοδικό, το 46,7% απάντησε το Κόστος δημοσίευσης (APC – Article Processing Charge), το 13,3% απάντησε Διαθεσιμότητα ειδικών θεματικών τευχών (special issues) και το 12% απάντησε η Πολιτική πνευματικών δικαιωμάτων και αδειών (π.χ. Creative Commons).

Στην ερώτηση: *Χρησιμοποιείτε εργαλεία ή λίστες για να ελέγξετε την εγκυρότητα ενός περιοδικού;* Το 57,3% απάντησε θετικά, το 28% απάντησε αρνητικά και το 14,7% απάντησε ότι Δεν γνωρίζει.

Στην ερώτηση: *Αν ναι, ποιο εργαλείο ή ποια λίστα χρησιμοποιήσατε;* Από τις 40 απαντήσεις η απάντηση Scopus υπερτερεί.

Στην ερώτηση: *Πόσο σημαντικός είναι για εσάς ο δείκτης απήχησης (Impact Factor) όταν επιλέγετε περιοδικό;* Το 41,3% απάντησε Πάρα πολύ, το 34,7% απάντησε Πολύ ενώ Λίγο και το ίδιο ποσοστό 1,3% απάντησε Καθόλου.

Στην ερώτηση: *Θα θέλατε να έχετε περισσότερη ενημέρωση για θέματα ακαδημαϊκών δημοσιεύσεων σε περιοδικά ανοικτής πρόσβασης από: (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερα από ένα)* Το 73,7% Ιστοσελίδα Ανοικτής Πρόσβασης της Βιβλιοθήκης, το 54,7% απάντησε Διαδικτυακή επικοινωνία με το προσωπικό του Γραφείου Υποστήριξης Ακαδ. Έρευνας, το 44% απάντησε η Ιστοσελίδα Επιστημονικής Επικοινωνίας (ΣΕΑΒ/HealLink), το 40% απάντησε Εκπαιδευτικό υλικό (οδηγοί, video, tutorials κ.α.), το 32% απάντησε Δια ζώσης/ατομική επικοινωνία με το προσωπικό του Γραφείου Υποστήριξης Ακαδ. Έρευνας, το 25,3% δήλωσε τα επιμορφωτικά online σεμινάρια διεθνών εκδοτών και το 8% απάντησε πως Δεν επιθυμώ επιπλέον ενημέρωση.

Ταυτότητα δείγματος:

Φύλο

Το 67,6% ανήκει στο ανδρικό φύλο, το 31,1% ανήκει στο γυναικείο φύλο και το 1,4% δεν επιθυμεί να απαντήσει.

Ηλικιακή ομάδα

Το 37,8% 41-50, το 32,4% 51-60, το 13,5% 31-40 το 12,2% 61 και άνω και το 4,1% 20-30

Τμήμα στο οποίο ανήκετε

Το 38% ανήκει στο τμήμα Εφαρμοσμένης Πληροφορικής, το 18,3% στο τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής, το 9,9% στο τμήμα Διεθνών και Οικονομικών Σπουδών, το 9,9% στο τμήμα Βαλκανικών Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών, το 8,5% στο τμήμα Οργάνωση και Διοίκηση Επιχειρήσεων, το 7% στο τμήμα Οικονομικών Επιστημών, το 4,2% στο τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης και το 2,8% στο τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομίας.

Ιδιότητα

Το 27,7% είναι στην βαθμίδα Καθηγητής, το 27,4% Υποψήφιος Διδάκτορας, το 13,7% Αναπληρωτής Καθηγητής και Επίκουρος Καθηγητής, το 8,2% Μεταδιδάκτορας και το 12,3% επέλεξε Άλλο.

2ο Παράρτημα

Ερωτηματολόγιο έρευνας

Ακαδημαϊκές Δημοσιεύσεις Ανοικτής Πρόσβασης: Οφέλη και Κίνδυνοι

Η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Μακεδονίας διεξάγει έρευνα η οποία στοχεύει στη χαρτογράφηση των απόψεων και εμπειριών των ερευνητών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας αναφορικά με τους κινδύνους που ενδέχεται να προκύψουν κατά τη διαδικασία της δημοσίευσής σε περιοδικά ανοικτής πρόσβασης (ΑΠ).

Η συμπλήρωση της έρευνας διαρκεί το πολύ 10 λεπτά. Η συμμετοχή σας είναι ανώνυμη και προαιρετική, και τα αποτελέσματα θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για ερευνητικούς σκοπούς.

Ευχαριστούμε για τον χρόνο σας!

Μέρος Α: Γενική Εμπειρία με την Ανοικτή Πρόσβαση

1. Έχετε δημοσιεύσει ποτέ σε επιστημονικά περιοδικά υπό το καθεστώς ανοικτής πρόσβασης;

☐ Ναι

☐ Όχι

2. Αν ναι, παρακαλώ επιλέξτε:

☐ Υβριδικά (συνδρομητικό περιοδικό που δημοσιεύει μεμονωμένα άρθρα σε ΑΠ κατόπιν καταβολής συγγραφικού κόστους (APC– Article Processing Charge)

☐ Χρυσά (περιοδικά που δημοσιεύονται εξ ολοκλήρου σε ΑΠ με APC

☐ Αδαμάντινα (περιοδικά που δημοσιεύονται εξ ολοκλήρου σε ΑΠ χωρίς την καταβολή APC)

3. Ποια είναι η κύρια αιτία που θα επιλέγατε ή έχετε επιλέξει να δημοσιεύσετε σε επιστημονικό περιοδικό σε καθεστώς ανοικτής πρόσβασης;

☐ Δωρεάν πρόσβαση για όλους

☐ Μεγαλύτερη προβολή/απήχηση

☐ Ενίσχυση συνεργασίας

☐ Αποφυγή παραπληροφόρησης

☐ Ταχύτερη δημοσίευση

☐ Οικονομικά οφέλη

☐ Υποχρέωση από χρηματοδοτικό φορέα

☐ Άλλο: _____

4. Ποια εμπόδια συναντήσατε (αν υπήρχαν) στη δημοσίευση σε περιοδικά ανοικτής πρόσβασης; (Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερα από ένα)

☐ Υψηλό κόστος δημοσίευσης (APC)

☐ Δυσκολία εύρεσης αξιόπιστων περιοδικών

☐ Έλλειψη χρηματοδότησης για Open Access δημοσίευση

☐ Αμφιβολία για την αξιοπιστία του περιοδικού

☐ Χαμηλή αναγνωρισιμότητα ή δείκτης απήχησης του περιοδικού

☐ Αργή διαδικασία αξιολόγησης/δημοσίευσης

☐ Περιορισμένες επιλογές στο επιστημονικό πεδίο μου σε Open Access περιοδικά

- ☐ Απουσία μακροχρόνιας διατήρησης αρχειακού υλικού
- ☐ Κίνδυνοι λογοκλοπής και παραβίασης πνευματικών δικαιωμάτων
- ☐ Έλλειψη καθοδήγησης από το ίδρυμά μου
- ☐ Δεν υπήρξε εμπόδιο
- ☐ Άλλο: _____

5. Γνωρίζετε για τις συμφωνίες μετασχηματισμού του Συνδέσμου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ/HealLink) με διεθνείς εκδότες περιοδικών βάσει των οποίων καλύπτεται μερικώς ή πλήρως το APC ;

- ☐ Ναι
- ☐ Όχι

6. Αν ναι, από που έχετε ενημερωθεί;

- ☐ Ενημερωτικό email βιβλιοθήκης
- ☐ Συνάδελφο
- ☐ Ιστοσελίδα βιβλιοθήκης
- ☐ Ιστοσελίδα Επιστημονικής Επικοινωνίας (ΣΕΑΒ/HealLink)
- ☐ Άλλο: _____

7. Γνωρίζετε την πράσινη οδό για την ΑΠ (υποβολή δημοσιεύσεων σε Ιδρυματικό Αποθετήριο σε καθεστώς ΑΠ χωρίς κανένα κόστος) ;

- ☐ Ναι
- ☐ Όχι

8. Γνωρίζετε το Ιδρυματικό Αποθετήριο Ακαδημαϊκής Έρευνας, [Ruomo^{plus}](#);

- ☐ Ναι
- ☐ Όχι

9. Νομίζετε ότι η υποβολή των δημοσιεύσεών σας στο [Ruomo^{plus}](#) συμβάλλει στην

μεγιστοποίηση της ορατότητας/αναγνωσιμότητας και της απήχησης του ερευνητικού σας έργου

- ☐ Πάρα πολύ
- ☐ Πολύ
- ☐ Μέτρια
- ☐ Λίγο
- ☐ Καθόλου

Μέρος Β: Αντιλήψεις για Κινδύνους

10. Ποιοι θεωρείτε ότι είναι οι βασικοί κίνδυνοι δημοσίευσης σε επιστημονικά περιοδικά σε καθεστώς ΑΠ; (Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερα από ένα)

- ☐ Αρπακτικά περιοδικά (predatory journals)
- ☐ Ανεπαρκής αξιολόγηση (peer review)
- ☐ Υψηλά τέλη δημοσίευσης (Article Processing Charges – APCs)
- ☐ Έλλειψη κύρους ή αναγνώρισης
- ☐ Κίνδυνος για την ακαδημαϊκή φήμη του συγγραφέα
- ☐ Πιθανότητα μη ένταξης σε βάσεις δεδομένων/δείκτες
- ☐ Συγχύσεις ως προς την άδεια χρήσης (Creative Commons licenses)
- ☐ Άλλο: _____

11. Έχετε δεχτεί ποτέ πρόσκληση για δημοσίευση σε επιστημονικό περιοδικό που θεωρήσατε αναξιόπιστο;

- ☐ Ναι
- ☐ Όχι

12. Πώς θα χαρακτηρίζατε γενικά την αξιοπιστία των περιοδικών ανοικτής πρόσβασης;

- ☐ Πολύ αξιόπιστα
- ☐ Αρκετά αξιόπιστα
- ☐ Μέτριας αξιοπιστίας
- ☐ Λιγότερο αξιόπιστα
- ☐ Καθόλου αξιόπιστα

Μέρος Γ: Κριτήρια Αξιολόγησης Περιοδικών Ανοικτής Πρόσβασης

13. Ποια από τα παρακάτω κριτήρια λαμβάνετε υπόψη όταν επιλέγετε επιστημονικό περιοδικό για δημοσίευση; (Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερα από ένα)

- ☐ Δείκτης απήχησης (Impact Factor ή CiteScore)
- ☐ Ποιότητα και αυστηρότητα της ομότιμης αξιολόγησης (peer review)
- ☐ Χρόνος απόκρισης και δημοσίευσης
- ☐ Πεδίο και θεματική εξειδίκευση του περιοδικού
- ☐ Περιοδικό ανοικτής πρόσβασης (Open Access)
- ☐ Κόστος δημοσίευσης (APC – Article Processing Charge)
- ☐ Ενταγμένο σε βάσεις δεδομένων (Scopus, Web of Science, PubMed κ.ά.)
- ☐ Φήμη/κύρος εκδότη ή του περιοδικού στον ακαδημαϊκό χώρο
- ☐ Διαθεσιμότητα ειδικών θεματικών τευχών (special issues)
- ☐ Πολιτική πνευματικών δικαιωμάτων και αδειών (π.χ. Creative Commons)
- ☐ Προηγούμενη θετική εμπειρία με το περιοδικό
- ☐ Άλλο: _____

14. Χρησιμοποιείτε εργαλεία ή λίστες για να ελέγξετε την εγκυρότητα ενός περιοδικού;

- ☐ Ναι
- ☐ Όχι
- ☐ Δεν γνωρίζω

15. Αν ναι ποιο εργαλείο ή ποια λίστα χρησιμοποιήσατε;

16. Πόσο σημαντικός είναι για εσάς ο δείκτης απήχησης (Impact Factor) όταν επιλέγετε περιοδικό;

- ☐ Πάρα Πολύ
- ☐ Πολύ
- ☐ Αρκετά
- ☐ Λίγο
- ☐ Καθόλου

17. Περισσότερη ενημέρωση για θέματα ακαδημαϊκών δημοσιεύσεων σε περιοδικά ανοικτής πρόσβασης θα θέλατε να έχετε από:

(Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερα από ένα)

- ☐ Ιστοσελίδα Ανοικτής Πρόσβασης της Βιβλιοθήκης
- ☐ Ιστοσελίδα Επιστημονικής Επικοινωνίας (ΣΕΑΒ/HealLink)
- ☐ Επιμορφωτικά online σεμινάρια διεθνών εκδοτών
- ☐ Δια ζώσης/ατομική επικοινωνία με το προσωπικό του Γραφείου Υποστήριξης

Ακαδ. Έρευνας

- ☐ Διαδικτυακή επικοινωνία με το προσωπικό του Γραφείου Υποστήριξης Ακαδ.

Έρευνας

- ☐ Εκπαιδευτικό υλικό (οδηγοί, video, tutorials κ.α.)
- ☐ Δεν επιθυμώ επιπλέον ενημέρωση
- ☐ Άλλο: _____

Μέρος Δ: Γενικές Πληροφορίες

18. Φύλο:

- ☐ Άνδρας
- ☐ Γυναίκα
- ☐ Άλλο
- ☐ Δεν επιθυμώ να απαντήσω

19. Ηλικιακή ομάδα:

- ☐ 20-30
- ☐ 31-40
- ☐ 41-50
- ☐ 51 και άνω

20. Τμήμα στο οποίο ανήκετε: _(λίστα επιλογής)_____

21. Ιδιότητα:

- ☐ Υποψήφιος Διδάκτορας
- ☐ Μεταδιδάκτορας
- ☐ Επίκουρος Καθηγητής
- ☐ Αναπληρωτής Καθηγητής
- ☐ Καθηγητής
- ☐ Άλλο: _____

Ευχαριστούμε!

Στοιχεία ανακοίνωσης στην ελληνική γλώσσα

Τίτλος εργασίας

Ακαδημαϊκές δημοσιεύσεις ανοικτής πρόσβασης: Ωφέλειες και κίνδυνοι.

Στοιχεία συγγραφέα / συγγραφέων

Φωτεινή Πολυμεράκη, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, polymerf@uom.edu.gr

Κώστας Ζωντανός, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, zontanos@uom.edu.gr

Λέξεις-κλειδιά

1. Ακαδημαϊκές δημοσιεύσεις
2. Ανοικτή πρόσβαση
3. Συστήματα αξιολόγησης επιστημονικών περιοδικών
4. Πολιτική ανοικτής πρόσβασης
5. Αρπακτικά περιοδικά

Περίληψη

Η εισήγηση εστιάζει στις ωφέλειες αλλά και τους κινδύνους που ελλοχεύουν κατά την διαδικασία μιας ακαδημαϊκής δημοσίευσης υπό το καθεστώς ανοικτής πρόσβασης (Open Access) και ειδικότερα στην ευαισθητοποίηση των ερευνητών στο φαινόμενο των αρπακτικών εκδοτών.

Στο πλαίσιο αυτό, η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Μακεδονίας διεξήγαγε έρευνα με σκοπό την χαρτογράφηση των απόψεων και εμπειριών των ερευνητών του Ιδρύματος σχετικά με τα οφέλη και τους κινδύνους που συναντούν κατά τη διαδικασία δημοσίευσης σε περιοδικά ανοικτής πρόσβασης. Τα αποτελέσματα της έρευνας αναμένεται να συνεισφέρουν ουσιαστικά στον σχεδιασμό ενημερωμένων πολιτικών και υπηρεσιών υποστήριξης, προσαρμοσμένων στις πραγματικές ανάγκες της ερευνητικής κοινότητας.

Επιπλέον, η εισήγηση παρουσιάζει τα αποτελέσματα αξιολόγησης της ποιότητας των περιοδικών στα οποία δημοσίευσαν οι ερευνητές του Πανεπιστημίου Μακεδονίας κατά την πενταετία 2020–2024, υιοθετώντας μια υβριδική προσέγγιση που συγκρίνει βιβλιομετρικούς δείκτες (citescore της βάση Scopus) με αξιολογήσεις που στηρίζονται στη γνώμη των ειδικών (φινλανδικό σύστημα αξιολόγησης επιστημονικών περιοδικών Jufo). Η ανάλυση αποκάλυψε ότι παρόλο που οι περισσότεροι τίτλοι οι οποίοι έχουν υψηλό CiteScore κατατάσσονται στις υψηλότερες βαθμίδες του Jufo (επίπεδα 2 και 3), υπάρχουν περιπτώσεις περιοδικών με υψηλή απήχηση αλλά χαμηλή ή μηδενική αξιολόγηση ποιότητας στο Jufo (επίπεδα 1 και 0), υποδεικνύοντας την ανάγκη πολυδιάστατης αξιολόγησης των δημοσιεύσεων.

Τέλος, υπογραμμίζεται η ανάγκη για θεσμική καθοδήγηση και υποστήριξη των ερευνητών, η ανάπτυξη πολιτικών ανοικτής πρόσβασης που να διασφαλίζουν την ποιότητα της επιστημονικής επικοινωνίας, καθώς και η ενίσχυση του ρόλου των βιβλιοθηκών ως κόμβων υποστήριξης, αξιολόγησης και ευαισθητοποίησης γύρω από τις δημοσιεύσεις ανοικτής πρόσβασης.

Conference paper's details in English

The paper was presented at the **31st Panhellenic Academic Libraries Conference**, which took place at Ioannina (Greece) during 22-24 of October 2025. Conference website: <https://en.31palc.lib.uoi.gr/>

Title

Open Access Academic Publications: Benefits and Risks.

Details of author / authors

Fotini Polymeraki, University of Macedonia, polymerf@uom.edu.gr

Kostas Zontanos, University of Macedonia, zontanos@uom.edu.gr

Keywords

1. Academic publications
2. Open access
3. Scientific journal evaluation systems
4. Open Access Policy
5. Predatory journals

Abstract

The presentation focuses on both the benefits and the risks that emerge during the process of academic publishing under the Open Access model.

Within this context, the Library of the University of Macedonia is conducting a study aimed at mapping the views and experiences of the university's researchers regarding the advantages and challenges they encounter when publishing in Open Access journals. The results of this research are expected to significantly contribute to the development of informed policies and support services tailored to the actual needs of the research community.

In addition, the presentation includes the findings of an analysis of the journals in which researchers from the University of Macedonia published during the period 2020–2024, compared against the Finnish journal evaluation system Jufo (Julkaisufoorumi). The goal is to explore to what extent journals with a high CiteScore in the Scopus database are also considered high-quality according to Jufo's classification.

The analysis revealed that although most titles with a high CiteScore are ranked in the higher Jufo tiers (levels 2 and 3), there are cases of journals with high impact but low or no quality rating in Jufo (levels 1 and 0), indicating the need for a multidimensional evaluation of publication.

Finally, the presentation highlights the need for institutional guidance and support for researchers, the development of Open Access policies that ensure the quality of scholarly communication, and the strengthening of the role of libraries as hubs of support, evaluation, and awareness about Open Access publishing.